

SLOVENSKI UČITELJ.

Glasilo
krščansko mislečih

učiteljev
in vzgojiteljev.

VERI, VZGOJI, PODUKU.

Letnik II.

V Ljubljani 15. decembra 1901.

Št. 24.

Na shod!

Minilo je jedno leto od ustanovitve „*Slomškove Zveze slovenskega učiteljstva.*“

Ob njeni zibelki so se gnetli nasprotniki, ki so čutili, da je nevarna njihovi lasti. Stegovali so po njej roke, da bi jo udušili in se krohotali potem ob mrtvi, kazajoč jo vsakemu češ: glejte, duh, ki jo je rodil, nima pri nas moči, pri nas ni pogojev za življenje takih stvarstev.

Ali ob zibeli so stali tudi prijatelji, ki so jo branili in negovali. Obvarovali so jo. „Zveza“ se je krepila in okrepila ter zrastle.

Čas, katerega je preživela ni bil ugoden njenemu razvoju. Nasprotna brezbožnemu modernemu naziranju, je morala prestati zasramovanje in zaničevanje.

Kdor se ji je pridružil, je bil javno zasramovan po časopisih, je bil izključen iz liberalne stanovske družbe.

Liberalizem je okužil precejšen del učiteljstva. Drugi večji del si je pa zasužnjil s tem, ker ima liberalizem moč v rokah, in jo izkorišča ko v deželi vlada. Mnoge je preslepil s ceneniimi obljubami obetajoč jim gmotni dobiček. Manjši del si je ohranil srce za krščanske ideale ter se je zavedal svojega poslanstva med ljudstvom.

Najnevarnejšo dobo za našo „Zvezo“ smo srečno prestali. Naš krog se je utrdil in razširil, dobili smo mnogo prijateljev in „Zveza“ je pognala korenine tudi med ljudstvom, kjer ima najtrdnjšo zaslonbo.

Mi nismo tako srečni, da bi naše stremljenje upoštevali v višjih krogih, niti si ne moremo laskati, da nas hočejo umeti, ali to pa vemo, da naš narod nas je razumel.

In s to najprijetnejšo zavestjo, da se moremo zanašati na ljudstvo, se pripravljamo na II. občni zbor „Slomškove zveze“, na shod krščansko mislečega slovenskega učiteljstva v Ljubljani dne 29. in 30. decembra t. l.

Treba je, da se spoznamo, da se pogovorimo o naših težnjah da se utrdimo pa pripravimo za naše delovanje v bodočnosti.

Zato je treba, da se zberemo na shodu vsi, ki smo združeni v „Slomškovi zvezi“, dasi smo razkropljeni na prostranem ozemlju med Muro in morjem adrijanskim, med Dravo in Kolpo.

V prvi vrsti vabimo spoštovane gospodične tovarišice in gospe tovariše, ki so združeni v „Slomškovi zvezi“, pa tudi one ki so sicer po duhu in srcu naši, toda se morda doslej še niso, upali stopiti v naš krog, katerim je morda branila napačno umevana kolegijalnost stopiti v naše vrste, ali so jih mučili drugi predsodki. Tem kličemo: pridite!

Vabimo pa tudi vse tiste, ki so sicer dobre volje, pa jih mučijo dvomi, tarejo predsodki, pa tavajo neodločni naprej ne vedoči, kam bi krenili. Pridite tudi Vi, in ako boste videli, da smo na pravi poti, pridružite se nam, podajte nam roko k složnemu delu! Ako se pa Vam zdi naše delovanje kvarno stanu, šoli in narodu in ostanete prepričani, da je samo v liberalizmu Vaš in narodov spas, prestopite k nasprotnikom. Samo to Vas še prosim, ne omahujte potem več na desno in levo, ne ovirajte nas in nasprotnikov, da pridemo prej do cilja.

Tudi Vas, častiti duhovniki, naši sotrudniki na polji narodne vzgoje in pouka, tudi Vas vabimo. Cerkev in šola sta sestri in mi smo bratje. Nasprotnik je sicer izdal geslo, da boj med duhovščino in učiteljstvom mora biti dotlej, dokler jeden ne zmaga, a to nas ne sme motiti. Tako abotno geslo se je moglo roditi le v možganih človeka, ki mu ni mar blagor naroda in domovine. Mi smo prepričani, da sta sloga in mir med obema stanovoma potrebna, ako hočemo ohraniti slovenski narod Bogu in državi. Složni in ravnopravni hočemo posvečevati sile duha in telesa v duševne in gmotne koristi slovenskega ljudstva. Pridite, da se prepričate, da je z nami složno delo mogoče.

Vabimo vse somišljenike, ki spremljajo naše delovanje s svojimi simpatijami, ki nas hočejo podpirati.

Vabimo vse one, ki cenijo delovanje katoliškega učiteljstva v šoli in med narodom.

Tovariši! Iznebite se boječnosti in pokažite tudi v dejanju, kaj nosite v svojem srcu! Treba se ni Vam bati ničesar! Ako na Najvišjem mestu cenijo delovanje katoliškega učiteljstva, ne bojte se potem drugih!

Tudi naš domači nasprotnik je menda toliko olikan, da ne bode s psovki kazal svojega prepričanja. Ako se pa to zgodi, — no potem pojdite s pomilovalnim nasmehom na obrazu in lahnim srcem mimo; tak Vas ne more žaliti, še manj pa pridobiti.

Kličemo vsem: Na veselo svidenje na našem shodu! Dobro došli!
V Dobropoljah, dné 10. decembra 1901.

Za odbor „Slomškove Zveze“

Franc Jaklič,
t. č. predsednik.

Vzpored občnega zbora „Slomškove zveze“.

Dne 29. decembra (nedelja):

Zabavni večer v veliki dvorani „Katol. doma“ s sodelovanjem oddelka ljubljanske meščanske godbe. Začetek ob 8. uri zvečer.

Dne 30. decembra (ponedeljek):

Ob 8. uri sv. maša v kapeli očetov jezuitov. (Elizabetna cesta.)

Ob 9. uri glavno zborovanje v veliki dvorani „Katol. doma“:

- 1.) Nagovor predsednikov.
- 2.) Govor poslanca dr. Ig. Žitnika o šolskih in učiteljskih zadevah v državnem in deželnem zboru.
- 3.) Govor g. Antona Doklerja, gimnazijskega profesorja: „Kako voditi čitanje?“
- 4.) Poročilo gdčne. Antonije Štupca: „Kakšno bodi delovanje udov Slomškove Zveze?“
- 5.) Poročilo g. Julija Slapšaka.
- 6.) Poročilo odborovo.
- 7.) Slučajnosti.
- 8.) Volitev novega odbora in sklepni govor.

Prijave in vprašanja je treba pošiljati predsedniku „Slomšk. Zveze“ Franu Jakliču, učitelju v Dobropoljah (pošta Videm) ali pa pod naslovom Uredništvo Slov. Učitelja v Ljubljani.

Ob novem grobu.

(Spominčica.)

Tovariš“ molči. Tam v lepi goriški deželi so minule dni položili v grob političnega mrliča, liberalnega kandidata učitelja Vrtovca. Ko mu je ugasnila luč, je vzdihnil marsikdo: „zopet jeden . . .!“ In marsikomu so se smilili v „dno duše“ ti propali liberalni učiteljski kandidati letošnjega leta . . . V kratki dobi enega leta so slovenski volilci položili štiri liberalne učitelje v političen grob. Kadarkoli in kakorkoli je kateri nastopil, je padel . . .

In tega dejstva „Tovariš“ ne beleži več . . . Da pač, pred volitvijo so morali vedeti njegovi čitatelji, kdo izmed učiteljskega stanu je oblekel liberalni snubaški kožuh in šel snubit glasove slovenskih volivcev, a po volitvi?

Ko je padel Jelenc, je mož besnel in zmerjal pogrebce; ob smrti Šetini se je jezil na tiste, ki se niso držali gesla: „de mortuis nil nisi bene“, ob Lapajnetovi smrti je bil še nekoliko nevoljen, a sedaj molči, ne psuje in se ne krega in ves gnjev je pogoltnil in celo svojim čitateljem prizanaša, da jim ne pové, da je zopet jeden liberalnih učiteljev propadel.

Vzpričo tolike tragike je nas minila vsa škodoželjnost in skoraj bi nas objela žalost in premagalo sočutje, ako bi liberalni učitelji ne bili pred volitvami skrbeli za neminljiv smeh. In tako se mi smejemo — seveda ne iz škodoželjnosti, ampak tako, kakor bi gledali otroke, ki se igrajo politiko.

Luka Jelenc, — Franc Šetina, — Ivan Lapajne in sedaj Andrej Vrtovec, učitelj v Tolminu Luka Jelenc je že dobil spominek v „Slovenču“, Franc Šetina se je „ovekovečil“ v svojem vinogradu, Lapajne se je opisal v „Slovenski zadrugi“ in Andreju Vrtovcu potresemo mi na grob . . .

Do njegove osebe nam ni, simpatizovali smo dolgo časa ž njegovim delovanjem, a sedaj, ko se je pokazal tako lahkovernega in omahljivega, prešle so vse simpatije.

Vsi liberalni učiteljski kandidatje so služili za vabo, za politično vabo na liberalnih limanicah, ki naj bi bili učiteljstvo vabili na liberalni lim. Vabili so ga in izvabili tudi, a potem so sami obsedeli na njih in pali ž njimi vred, ko liberalni kolovodje niso več potrebovali limanic in kalinov ter so jih vrgli proč. In sedaj je Andrej Vrtovec v političnem grobu.

Poglejmo, kako so mu pripravljali pogreb.

Vzemimo v roke „Učiteljski Tovariš“ z dne 20. listopada t. l. Posvečena je skoraj vsa Andreju Vrtovcu in že v prejšnji je vodja narodno-napredne stranke na Goriškem dr. Tuma brenkal kalinom na liberalno harfo, da so se potem spustili za njim . . . In ta jih je kot pravi liberalec pošteno izvodil.

F. Bajt, nadučitelj v Ajdovščini, je bil najet, da je sklical shod slovenskega učiteljstva v Gorico in res 7. novembra se je shod vršil . . . „Tovariš“ je prinesel poročilo o tem shodu in vse dogovore liberalnega učiteljstva z liberalci, za kar smo mu prav hvaležni in le žal nam je, zakaj ni svoječasno prinesel dogovore kranjskega učiteljstva z liberalci, da bi tudi ta dogovor imeli tako na dlani; a vidi se, da so naši vendar že nekoliko previdnejši, ker se bojé, da bi učiteljska masa se ne izneverila, ko bi izpregledala, kako liberalni vodje varajo učiteljske voditelje. Pa tisti čas gotovo pride . . .

Šeststo kron je veljal najmanj učiteljski shod v Gorici — kakor beremo — in vso to svoto so izbezali liberalci v enem dnevu učiteljem iz revnega žepa, ako ne več. To so pač velikodušne žrtve, katerih narod ni prav cenil

G. Franc Bajt je govoril: „Prva (t. j. liberalna stranka) nas potrebuje in brez nas ne more dalje . . . Po prevdarkih sem prišel do sklepa, da je učiteljstvu narodno-napredna stranka bližje nego klerikalna . . . Naš odbor in jaz smo stopili v popisovanje in razpravljanje z narodno-napredno stranko. Posledica naših korakov je ta, da je načelništvo narodno-napredne stranke nam obljubilo z najboljšim zagotovitlom, kojega mu je mogoče dati, da hoče nam pripomoči do enega mesta v dež. zboru, na katero bi prišel en tovariš iz naših vrst.

Tako je govoril Bajt in še mnogo drugega in Andrej Vrtovec se je zavezal: „Jaz kandidujem v skupini kmetskih občin na Tolminskem, in če bi v tej skupini propadel, v skupini mest in trgov, da dobi učiteljstvo in ljudsko šolstvo svojega strokovnjaka in zastopnika v dež. zboru.“

„Zavezujem se, da svoje candidature in izvolitve deželnim poslancem proti volji učiteljstva nobenemu ne odstopim . . .“

Tako se govori. In učiteljska volja je bila?

„Narodno-napredna stranka na Goriškem se je pa zavezala: Narodno-napredna stranka pripomore, da bode gosp. Vrtovec Andrej, učitelj in posestnik v Tolminu, izvoljen pri volitvah meseca decembra t. l. deželnim poslancem, da bode kot tak v prvi vrsti zastopal interese ljudskega učiteljstva in ljudskega šolstva naše dežele.“ To in še mnogo drugega so si obljubili in pismeno zavezali. Držali so besedo seveda učitelji, *a liberalci je niso*. To menda sedaj vidita tudi Vrtovec in Bajt.

In hlapci in sužnji liberalcev govore o naših somisljenikih na Goriškem: Spoštujmo vsako samostalno mnenje tovarišev, ki ne silijo pod nasprotnikovo peto, a prezirajmo one, ki hočejo biti brez pravega prevdarka rajši hlapci in sužnji našemu stanu nasprotnih idej in kažimo jim nadostojen način, da so nam v nesrečo naši tovariši kot suhe veje našemu drevesu kolegijalnosti. Naše vedenje proti njim naj jim bo spričevalo za njih dejanja, ki so našemu stanu v škodo.

Tako je govoril „hlapec in suženj“ liberalcev gospod Bajt. In sedaj gorjé našim somišljenikom na Goriškem! Tisti, ki so pod liberalno peto, jih bodo prezirali, jim kazali na „dostojen način“ — kakor vedno! da so suhe veje i. t. d. In naši tovariši se bodo smejali kalinom, kakor se jim smejemo mi. Pa pustimo jih, saj so skoraj potrti, gotovo bolj kakor tovariš Cenčič, katerega niso vabili k seji.

Samo Luka Jelenc je vesel v tej nesreči, ko gleda kako, se mu kolegi množé, zapeljane žrtve liberalcev.

„Tolažba ena mu ostane
Ko svoje vidi v grobu zbrane.
Vsaj tega je vesel . . .

Gotovo se jih usmili Gangl, da bo obsedlal Pegaza in se spustil v dir ter raznesel slavo propalih kandidatov tudi v vezani besadi kakor se spodobi.

Kdor se hoče prepričati kako so imeli goriški liberalci učitelje za norca, mu lahko posodimo 33. št. „Tovariša“, da jo prebere In ravno tako ali še perfidneje so pa ravnali kranjski liberalci z učiteljstvom. Liberalci smatrajo učitelje samo za hlapce in priganjače, kar pa „voditelji“ svojim nepovedó, a slovenski svet to dobro vidi in ve in jih potem tudi ceni. Liberallec pozna samo sebe. Mi pa učiteljem samo pravimo: Glejte, pre-mišljajte in sodite!

Varstvo živali in mladinska vzgoja.

(Konec.)

Simbolj spoznavamo, kako velike važnosti je varstvo živali za vzgojo otrok, tembolj žalostno vidimo obzorje krog sebe. Kajti stariši imajo le redko razum za to resnico. V omikanih krogih se je v pedesetih letih, kar deluje društvo za varstvo živali, doseglo primeroma prav malo. Kako bi torej bilo mogoče, vplivati na ljudstvo v tem zmislu?

Rektor Bruno Topf je rekel v svojem izbornem podavanju o priliki zborovanja varstvenega društva tako-le: „Ne starišem, temuč učiteljem veljajo moje besede. Kajti težko bi se mi posrečilo, pridobiti očete in matere za svoje nazore in po njih uplivati na mladino.“

Kdor ima šolo v oblasti, ta ima tudi prihodnost mladine. Tega načela spomnilo se je tudi varstveno društvo za živali, ko je začelo uplivati posredno in neposredno na učiteljstvo in je skuša pridobivati za svoje težnje. Šola stori lahko mnogo za varstvo živali. Otroci, ki so bili morda mučitelji živalij, postanejo pod nje vplivom njih varuhi in ljubitelji. Po otrocih pa vpliva šola na stariše, na ljudstvo.

Šola ima tudi pripomočkov in priložnosti dovolj, da vspešno deluje v to svrhu. Treba ji je le vporabljati premnoge priložnosti, ki se nudijo dan za dnem. Učiteljstvo pa si s takim prizadevanjem niti ne naklada novega bremena, temuč si pridobi le nov pripomoček za svoje vzgojno delovanje.

Kako to? Kratko odgovarjamo. Varstvo živalij ni znanstven predmet, katerega bi učitelj poučeval po eno ali dve uri na teden, ampak je le nova smer, katero mora učitelj zasledovati pri različnih predmetih. Pred vsem so predmeti: veronauk, prirodoznanstvo in poezija primerni za ta namen.

Verouk ne spada v področje učiteljevo, a vendar se ponuja tudi učitelju priložnost, govoriti z verskega stališča o varstvu živali. Prva zapoved ljubezni bode dokazala otrokom, da je treba tudi živalim dobro storiti. In besede kakor: „Bodite usmiljeni in usmiljenje bode te našli. Kar želiš, da drugi tebi ne storé, tudi ti drugim ne stori!“ našli bodo gorak odmêv v nežnih srcih mladine. Pri pouku o stvarjenju spozna že mali otrok, da je božja moč vstvarila nebroj raznovrstnih bitij in čeprav so živali izročene človeku v last, vendar nima neomejene pravice do njih; kajti On, ki jih je stvaril, vé za vsacega vrabca na strehi in bode enkrat zahteval strog odgovor, kako je človek rabil ali morda zlorabil živalice, njemu izročene.

Drugi predmet, ki izredno podpira varstvo živalij, je prirodoznanstvo, ako se vselej tudi ozira na čuvstvo ne le na razum.

Že imenovani rektor Topf pravi: „Ako se prirodopisni pouk podaja na pravi način, nauči se mladina tudi spoštovati vsaktero življenje v naravi in slediti z ljubeznijo in sočutjem nje bitju in žitju. Pri tem pa se bode tudi oblažilo srcé prav tako kakor se je zbistril in zjasnil um.“

Toda prav tukaj zaide učitelj pogosto na kriva pota. Navadno goji učitelj zgolj ljubezen do znanstva a ne do prirode, da, on celo z negovanjem prvega podkopava drugo. Tem reče Stritar prav po pravici nekje: „Za glavo ni se mi pač treba poganjati, zanjo dela vse in skrbi: rodovina, družba, država. Ali za srcé, to siroto pepeljčico, pozabljeno v kotu, zagnal bi pravi ljudomil rad svoj glas svareč po deželah: Gorjé vam, narodi, ako bode te vedno le mislili in mislili, preudarjali, umovali in modrovali; ako bode mlademu rodu svojemu le možgane vadili in urili, a ne gojili, mečili in blažili mu srca! Glava je samopašna, odkod pride vam potem sočutje, usmiljenje, bratoljubje in brez tega, kaj bode človeštvo? Glava polna, prazno srce; kadar bode to splošno, nič dobrega ne more priti: Vsak za-se, vojska vseh zoper vse, novo, še hujše divjaštvo! — In da tega ne bode, skrbite tudi za srce!“ Tem zlatim besedam pristavi H. Schreiner v svojem „Prirodopisnem pouku“ str. 5 te-le resnične pripombe: „O da bi si te zlate besede dobro zapomnil vsak učitelj! — In kako bi se vprav prirodopisni pouk lahko porabil v izobraževanju srca! Da, jaz menim, da prav tukaj je težišče tega pouka, ki mu podaja vzgojevalno vrednost, da ga v tem razun veronauka nobeden drugi predmet ne dosega.“

Čudno je, a resnično, da nahajamo sosebno med prostim ljudstvom in tako tudi pri njih otrocih le izjeme, ki bi gledali in razmišljevali o prirodi z nekakim krasočutjem. Vidijo lepo naravo, a ne divijo se ob nje pogledu. Gledajo mnogovrstne živali, a še niti ne opazijo lepote in krasote, s kojimi jih je obdarila roka Stvarnikova. — Prirodopisni pouk je oni blaženi čas, ob katerem pokaže učitelj otrokom, kako čudovita in lepa je sleherna stvarca v naravi bodisi polžek ali slon, kresnica ali orel. A učitelj ne sme le popi-

sovati naštevati, urejevati in uvrščevati, temuč, „sam, navdušen za vse, kar je v resnici lepó in blagó, budi in goji enaka čutila tudi v mladih srcih, živo prepričan, da navdušenje za pravo lepoto je eden najkrepkejših pripomočkov, ki brani mladost surovosti, razuzdanosti, popačenosti in dušne gnjilosti!“ (Stritar.)

In Bruno Topf pravi nekje: „Pri poučevanju o rastlinstvu, naj ne postane srce učenčevu mrzlo, temuč gorko, ne okamenelo temuč mehko (str. 5.) Predrago plačano je ono znanje otrok, katero so si pridobili s tem, da so divjali in ropali v naravi, bodisi v živalstvu, bodisi v rastlinstvu. Saj tukaj delovala je izobrazba pameti prav proti izobrazbi in blaženju srca.“

Da govorimo kratko: Učitelj naj ne goji tako znanstva prirode kakor poznavanje prirode, kar toliko pomeni, kakor ljubezen do prirode, nje živalic in rastlin.

Tretji pomoček, s kojim budi učitelj že v najnežnejših srcih ljubezen do prirode, je poezija in petje. Kako globoko vpliva na otroško mehko dušo ljubka pesmica o tičkih in drugih živalicah, tega dokazovati ni treba. Jasno je, da premorejo pesmice kakor n. pr.: Kdo te, ptiček mali, peti je učil? — Kikiriki! Brž otroci! — Zapój, zapój, o tiček moj! — Mlado jagnje, — Oj deček hudobni, zakaj me loviš?! — Ovčka moja bela! — Metuljček, metuljček! — Rožic ne bom trgala. — Naša muca. — Vravec in konj. — Ljubo moje drevesce. — Mrzli veter tebe žene, ljuba lastovka od nas! — Ujetega tička tožba itd. več ljubezni do živalic vzbuditi, kakor suhi nauki. Učitelju je le treba imeti zbirko takih pesmic, bodisi za učenje na pamet, bodisi za petje ter jih vpletati med pouk. To bode ogrelo otročičem srce, to bode tudi učitelja samega priljubilo učencem. Omeniti moramo slednjič, da podaje tudi čitanka marsikateri spis ali berilo, ki se prav nanaša na ravnanje z živalmi. Koliko lepe priložnosti, da izpregovori učitelj nekaj besed v obrambo živali.

Prigodi se pa lahko, da vkljub opominom, pouku in pesmicam, stori otrok kaj žalega živalicam. To ne bode ostalo učitelju prikrito, ako opazuje učence ne le v šolskih urah, temuč tudi na paši, na cesti, kjerkoli se mu nudi prilžnost. V tem slučaju treba je učitelju svariti z vso resnobo in kaznovati tiste, ki se vkljub večkratnemu opominjevanju ne poboljšajo.

Gotovo bode otrok, ko doraste, hvaležen učitelju, ki ga je v mladih letih učil srčne omike in usmiljenosti.

Pa tudi izven šole deluje učitelj lahko v prid svojih varovancev, živalic.

Najbolj upliven je zlasti vzgled učiteljev. Zato ga omenjamo na prvem mestu. Mačice ali psička, ki se je slučajno priplazil v šolo in motil pouk, učitelj ne bode z jezo odganjal in surovo pretepal, temuč ljubeznivo odpravil. Lastavice ali vrabčka, ki se je zaletel v učilnico, ne bode odganjal s hrupom in nevoljo, ampak mirno odprl več oken, da najde ptica čim preje pot pod sinje nebo.

Kako bodo gledali otroci, pa tudi ljudje in sledili delovanju učiteljevemu, ako bode ta pripenjal spomladi na drevje valivnice škorcem in drugim

pticam; ako bode po zimi pripravljaj prostoraček, kjer jim natrese hrane, da ne stradajo ob sneženih zametih.

Ne bode treba mnogo vabiti k posnemanju in prigovarjati ne ljudstvu še manj pa učencem. Vsak bode hotel pomagati učitelju in kaj storiti za blagi namen. Prinašali bodo hrane in drobtinic v šolo, in natresali tudi doma na ugodnih prostorčkih stradajočim pticam.

A. Schweykart piše nekje: „Erziehen heisst schweigend handeln“, to velja tudi gledé usmiljenja do živali.

Učitelja bode podpirala pri tem uplivna prijateljica: šolska knjižnica. V mladinskih spisih, katere otroci radi prebirajo, nahajamo tudi marsikatero besedo v prid ljubim živalicam. Posebno „Vrtec“ in „Angeljček“ se ozirata na varstvo živalij in vzbujata z ljubeznivimi pesmicami in podobicami ljubav do živalic ter poučujeta o njih koristi in potrebnosti. Ako zna učitelj sukati pero, lahko tudi sam kaj napiše in tako po mladinskih spisih vpliva na šolsko mladino.

Še en pripomoček dostaje učitelju, da lahko prav mnogo upliva na stariše in po njih zopet na mladino. To je bralno društvo. Po vseh večjih trgih in vaseh se nahajajo dandanes taka društva. V njih se često napravljajo poljudna predavanja. Ali bi ne bilo varstvo živalij, posebno domačih živali in tičic pevk prav umestna snov poučnemu govoru? Gotovo bode učitelj, ki se zaveda svoje dolžnosti, z veseljem sprejel tako priložnost.

A še dalje sega vpliv učiteljev. Dogajajo se često slučaji, ko učitelj ne more zabraniti trpinčenja. Tam ga podpirajo državni zakoni, ki so dani tudi v ohrambo živalij. Le žal, da jih še ni več, in da jih občinstvo mnogokrat prezira. Zopet je naloga učiteljeva, da se oglasi ter poteguje za pravice živali in govori ustmeno in pismeno v njih obrambo. Učiteljska društva zamogla bi tudi uplivati na županstva itd., da bi se za različne jim znane slučaje odredile stroge postave in določbe.

H koncu mi je še omeniti, da podivja in posurovi otroška srca tudi podla književnost, v koji se opisujejo prav živo zločinstva ter povrh predstavljajo celo v groznih podobah. K tej spadajo tudi takozvane indijanske povestice. Slabo uplivajo na otroška srca tudi take panorame, v katerih je videti za nekaj krajcarjev nebroj podob, ki kažejo krvavo klanje, mesarjenje, hudodelstva in Bog vé kaj vse.

Nežno, mehko naravo otrok je treba izredno negovati in skrbno nadzorovati. Vse, karkoli utegne zmanjšati mehkosrčnost otroško ali zadušiti usmiljenost, treba je odstranjevati. To velja tudi za slučaje klanja doma in v mesnicah, pri katerih naj bi otroci ne bili prisotni.

Iz tega, kar smo tu povedali, je razvidno, kako obširno polje se odpira učitelju, ako se hoče truditi za blagi namen. In če bodemo vsi v tem oziru svojo dolžnost izpolnjevali, pokazali se bodo tudi vidni vspehi našega delovanja prej ali slej.

M. S.

Slovstvo.

Tretje berilo za štiri- in večrazredne vobče ljudske šole. Sestavila M. Josin in E. Gangl, učitelja v Ljubljani. V Ljubljani. Natisnila in založila Ig. pl. Keimmayr & Fed. Bamberg. 1901. Cena vezani knjigi 90 h.

„Berilo“ je poleg katekizma najvažnejša knjiga v ljudski šoli. Jezikovni pouk in tudi ves pouk v realijah se mora naslanjati na „berilo“. Da pa more berilo služiti tej mnogovrstni nalogi, mora biti umno in preiščeno sestavljeno in urejeno. Imeli smo tudi doslej „Tretje berilo“, toda to že dolgo ni več zadoščalo potrebam sedanjega šolstva. Novejše izdaje so se pač razločevale od prejšnjih v tem, da se je besedni red bolj pravilno razvrstil; toda ta poprava je pri pouku jako motila, ker so imeli učenci knjige raznih natisov in se torej besedilo ni vedno popolnoma ujemalo. Pa pustimo dosedanje „Tretje berilo“, saj leži pred nami nova knjiga. Oglejmo si jo!

Sestavitelja sta nam že znana. Priredila sta tudi „Drugo berilo in slovnico za obče ljudske šole“. Ta knjiga se je slovenskemu učitelstvu že splošno priljubila in je v rabi po vseh slovenskih ljudskih šolah. To jima je gotovo dalo pogum, da sta se lotila novega dela in sta nam podala učno knjigo, katere smo že vsi željno pričakovali.

Knjiga je namenjena višji stopinji ljudskih šol. Neumestno se nam zdi v naslovu besedilo „za štiri- in večrazredne obče ljudske šole“. Ali se na manj kot štirirazrednih ljudskih šolah ne bo smela rabiti ta knjiga? Še dobro mi je v spominu, kako je bil nekaj pri Razinger-Žumrovem „Prvem berilu in prvi slovnici“ vsem neljub dostavek „za drugi razred štirirazrednih in petrazrednih ljudskih šol“. Nek bivši okr. šolski nadzornik je trdil, da se ta knjiga na manj kot štirirazrednicah ne sme rabiti brez posebnega dovoljenja deželnega šolskega sveta. Učitelstvo je pa splošno želelo, da se rabi tudi na eno-, dvo- in trirazrednicah, ker druge primerne knjige niti imeli nismo. Sicer se „Prvo berilo“ rabi sedaj splošno po vseh šolah, vendar je mogoče, da se slični prizori pri okr. učit. konferencah ponové, ker ima novo „Tretje berilo“ zopet ta nepotreben dostavek. Dokler ne bomo imeli za razne kategorije šol razne knjige, toliko časa naj bodo vsaj te, kar jih mamó, vsem šolam namenjene.

Pred nami ležeča knjiga je — kakor „Drugo berilo“, razdeljena v sledeče skupine: I. Zabavi in pouku. II. Cerkev, šola in hiša. III. Letni časi. IV. Priroda. A. Prirodopisje. B. Prirodoslovje. V. Dom in svet. A. Zemljepisje. B. Zgodovina.

V prvem oddelku je zbranih 22 sestavkov: pesmi, basni, povesti, pogovori. Vsi sestavki so prav srečno izbrani, in kakor v tej, tako tudi v naslednjih skupinah. Gotovo vtegne kdo o tem ali onem sestavku manj povoljno soditi. Meni n. pr. ni po volji berilce „Palček in orek“. Slično pripovedko so otroci brali že v „Prvem berilu“ pod naslovom „Stržek“. Razlikuje pa se prva od te v tem, da se tu skrrije stržek med orlovo perje, tam pa se skrrije palček med perje leteče štorcklje in se še-le potem, ko štorcklja opeša, jame skušati z orlom. Menim, da bi v „Tretjem berilu“ ta sestavek prav lahko izostal in se nadomestil z drugim. Jako lepi so mnogi sestavki, „Ne želi tujega blaga!“, „Pošten starček“, „Dobri otroci“, „Zvesti podložnik“, „Srčna Skaručanka“ i. t. d. V njih se zrcalijo najlepše čednosti, katere naj dičijo vsacega dobrega človeka. Za spisovne vaje bodo posebno primerne nekatere basni, ker so kratke.

Drugi del nam podaje 20 lepih sestavkov. Ti bi se z malimi izjemami lahko uvrstili v prvi del, ker so tudi v njih izražene najvzvišenejše misli: ljubezen do Boga in domovine, minljivost časnega, resnica o svidenju onkraj groba i. t. d. Ta in prvi del pa nam podajeta na raznih mestih tudi šopke izbranih pogovorov. Le po malo jih je skupaj, a sorodni so si po vsebini, kar je jako hvalevredno.

Tretje poglavje nas spremlja skozi vse leto: od spomladi do zime in nam kaže v mičnih podobah življenje in delovanje v raznih letnih časih. Prav je, da sta gg. sestavitelja posegla tudi nekoliko v nabožno življenje in sta v to poglavje vpletla berila: „Pozabjenim“, ki nas spominja na dan vseh mrtvih, „Sv. Martin“ in „Zakaj stavimo o Božicu jaslice?“, kar nam daje priliko, da govorimo o lepih božičnih praznikih. Pogrešamo pa tu vsaj kratkega berilca, katero bi nas spominjalo velikonočnih praznikov. Ti dnevi so gotovo toliko pomenljivi, da bi se jih moralo spominjati tudi berilo, katero je namenjeno edino le katoliškim otrokom.

Med tem, ko se „Drugo berilo“ ozira primerno svojemu namenu v poglavju „Priroda“ le na domače in otrokom najbolj znane škodljive živali, na vrste in poljske rastline in najnavadnejše rudnine, obravnava „Tretje berilo“ poleg znanih tudi manj znane predmete iz prirodopisja. Vodi nas po domačem hlevu, vrtu in travniku, po njivah in gozdih, pa tudi v daljne tuje kraje, da si ogledamo živali južnih vročih puščav, kakor tudi severnih morij. To poglavje nam podaja tudi daljšo vrsto prirodoslovnih sestavkov, kateri govoré o toploti, teži, najnavadnejših strojih, magnetizmu, elektriki, vodi, zraku, zvoku, svetlobi i. t. d. Sploh je snov v poglavju „Priroda“ obširna in mnogovrstna. Prav lahko bode umni učitelj izbiral krajevnim razmeram, otroškim zmožnostim in drugim okoliščinam primerne sestavke, kateri so večinoma posneti po najboljših slovenskih virih

Zadnji oddelek nas vodi v odstavku „Zemljepisje“ najprej po naši ožji domovini, po lepi Kranjski, o kateri nam podaja več lepih in primernih opisov. Že spis „Kranjsko“ je veliko bolj obširen in natančen, kakor je bil v dosedanem „Tretjem berilu“. Poleg tega imamo tu še lep sestavek o Ljubljani, opis Krasa, Postojnske jame in Blejskega jezera. Berilo „Grad Jama“ nam pripoveduje o znanem vitezu Erazmu, spis „Idrijski rudnik“ pa o začetku tega svetovnoznanege rudnika. Pogrešamo pa v novi knjigi natančnejših opisov drugih avstrijskih kronovin, zlasti sosednjih. Ker se bo to berilo rabilo gotovo tudi po Štajerskem, Primorskem in Koroškem v slovenskih ljudskih solah, ozirati bi se morala gg. sestavitelja nekoliko bolj tudi na te dežele. O drugih kronovinah naše širne domovine nam podaja knjiga le bolj slike glavnih mest, razne pripovedke, ki so v tesni zvezi s kakim krajem, opise gorovja, slike iz življenja avstrijskih prebivalcev i. t. d. Temu sledi pregleden sestavek z napisom „Avstrijska-ogrška država“ ki v prvem delu pojasnjuje upravo v občinah okraju in deželi, v drugem delu isto v državi

in v tretjem delu našteva vse avstrijske in ogrske kronovine z njihovimi glavnimi mesti. Naslednje berilne vaje nam podajejo pregledno sestavljeno avstrijsko-ogrsko gorovje, vodovje, prebivalstvo in pridelke. Za tem imamo kratek pregled Evrope z ozirom na gorovje in vodovje, z imenikom evropskih držav in njihovih glavnih mest ter z razdelitvijo prebivalcev po narodnosti in veri. Ena berilna vaja nam podaja dele naše zemlje in druga pa kratek opis točk in črt na naši zemlji.

V odstavku „Zgodovina“ je zbranih mnogo slik iz avstrijske in svetovne zgodovine. Da sta se gg. sestavitelja ozirala v prvi vrsti na domačo zgodovino, je umevno. Saj je to popolnoma naravno, da učenca seznanimo najprej z dogodki, ki so se vršili v njegovi najožji domovini. Spremlja nas knjiga od najstarejših časov („Stavbe na koleh“) do današnjih dnij („Naš cesar“).

Kakor prvi tako so tudi zadnji oddelki knjige prepletani s primernimi pesniškimi sestavki. Ker so zastopani le naši najboljši pesniki, se mi zdi nepotrebno o tem dalje govoriti. Splošno moramo reči, da smo ž njo lahko zadovoljni in da bo vsem učiteljem in učencem dobro došla. Tudi jezik je lep in pravilen in na prvi hip smo tudi opazili, da sta se gg. sestavitelja v tej knjigi zopet oprijela običajnejših oblik, kar se o „Drugem berilu“ ni moglo splošno reči. Za zgled naj navedem le besedo „solnce“ katero sta v „Drugem berilu“ pisala brez „l“, torej „sonce“.

Ogledal sem si knjigo od prve do zadnje strani in prav vesel sem je bil, toda ko sem prišel do konca, pogrešal sem še nečesa, kar sem močno želel dobiti v tej knjigi namreč slovnice. Zakaj nista gg. sestavitelja prideljala tudi primerne slovnice, si ne vem razlagati. Ustregla bi bila ž njo učiteljem in učencem, ker sedanje slovnice (Praprotnikova in Končnikova) niso posebno pripravne, pa ustregla bi bila tudi starišem, ker bi jim marsikak novič prihranila.

L.

Šolske vesti.

Novoletno avanzovanje. V zadnji seji dež. šol. sveta 28. nov. se je pomaknilo 37 učiteljev ozir. učiteljic v višji plač. razred in sicer iz II. v I.: gg. Ivan

Kutnar, Žužemberk, Ivan Rihtaršič, Sv. Jurij pri Kranju Mih. Kalan, Šempeter, Notr., Jos. Zajec, Vel. Gaber in Fr. Auser, Boh. Bela; iz III. v II. raz-

red: gg. Miha Kos, Homec, Iv. Remic, Sv. Jurij pri Ljubljani, Frančiška Wrus, Šiška, Iv. Murn, Drašiči, Frančiška Jugovic, Kranj, Fr. Trost, Ljubljana, Jos. Bregar, Kranjska gora, I. Kremžar, Sv. Vid pri Zatičini, Jak. Žebre, Staritrq, Ant. Pegan, Suhorje, M. Šerc in Jul. Borovsky, Ljubljana; iz IV. v III. razred: gg. Apolon, Dolinšek, Sv. Vid pri Žilcah, Luk. Albrecht, Sv. Ana nad Tržičem, Edv. Wohinz, Ribnica, Ana Praprotnik, Prímskovo, Emilija Jurman, Šmartno pri Kranju, Jos. Armič, Ljubljana, Jos. Pavčič, Vel. Lašče, Feliks Nagu, Vače, Anton Sonc, Preska, Lovr. Perko, Zgor. Logatec, Fr. Štefančič, Ribnica, Fortun. Lužar, Izlake, Iv. Petrič, Rudnik, Jos. Kikel, Vojnik, Karol Píkl, Šmartno pri Litiji, Rajm. Mežan, Sv. Jurij pri Krškem, Antonija Okorn, Kropa, Ter. Skulj, Šmarje, Rih. Megušar, Podzemelj in Ferd. Wigele, Stari trg.

Izpremembe pri učiteljstvu. Nadučitelj v Mirni peči, g. B. Andoljšek je premeščen v Litijo, učiteljica Pavla Tomšič, iz Št. Ruperta v Višnjo goro in učiteljica Leopoldina Tomšič iz Srednje Vasi pri Kočevju v Velike Lašče. — Na dosedanjem mestu so imenovani: za nadučitelja gg. Fr. Ivanc v Senožcah in K. Mally v Toplicah pri Zagorju; definitivnim: Vinc. Krek v Trbojah in Hedv. Schwickert v Št. Lambertu. G. Avgust Praprotnik gre iz Cerkelj v Gor. Logatec, gosp. Mih. Salberger iz Besnice na Jesenice, kjer postaneta definitivna. — Učiteljskemu kandidatu gosp. Ant. Turk je podeljeno učno mesto v Bukovju, kandidatki gdč. M. Carli pa ono v Ostrožnem brdu. — Na Štajerskem: Nadučiteljem na okoliški šoli slovenjegraški je imenovan gosp. Franc Vrečko iz St. Ilja pod Turjakom, učiteljem in šolskim voditeljem v Do-

bravcih g. Mat. Tušek iz Št. Lovrenca v Slov. gor., učiteljem v Jarenini gospod Jernej Černko iz Št. Jurija v Slov. gor., stalnim učiteljem pri Sv. Barbari v Halozah, Mirosl. Kosi, učiteljici v Kapelah pri Brežicah gdč. Hermina Lunder. Učiteljica ročnih del v Ribnici-Brezno je postala gdč. Pavla Majcen iz Lehna.

Državni izpit za petje in klavir je naredil gospod nadučitelj J. Pavčič iz Velikih Lašč na Dunaju s prav povoljnim vspehom.

Častno svetinjo za 40letno službovanje je priznal dež. predsednik nadučitelju na Dobrovi pri Ljubljani, g. Matiju Rantu.

Slovenska šolska Matica. Knjige „Slovenske šolske Matice“ za l. 1901 se že tiskajo. Društveniki dobé za to leto troje knjig in sicer: 1. Letopis, 2. Slovenski pouk, 3. Realna knjiga (Zgodovina I. snopič). Zaradi različnih težav, ki so v začetku s takim podjetjem združene, menda ne bo mogoče, kakor je bilo naznanjeno, razpošiljati knjig pred Božičem. Častiti društveniki se prosijo malo potrpljenja.

Remuneracijo za kmetijski pouk in ženska ročna dela je podelil dež. šolski svet kranjski dotičnim učiteljem oziroma učiteljicam in sicer vsem skupaj 3000 oziromu 4000 K.

Božične počitnice se pričnó letos vsled sklepa deželnega šolskega sveta kranjskega na vseh ljudskih šolah v soboto, dne 21. t. m. po popoldanskem pouku.

Razpisane učiteljske službe. — Na dvorazrednici v Čatežu razpisuje se druga učiteljska služba s postavnimi dohodki v stalno nameščenje. Pravilno opremljene prošnje za to službo vlagati je predpisanim potom na okrajni šolski svet v Krškem do 20. dec. 1901. — V šolskem okraju ljubljanske okolice je stalno po-

polniti sledeča službena mesta s postavnimi prejemki: 1. eno učno mesto na štirirazredni ljudski šoli v Št. Vidu; 2. eno učno mesto na trirazredni ljudski šoli v Šiški. Prošnje je poslati po predpisanim potu tukajšnj. uradu do 10. januarja 1902 na c. kr. okr. šolski svet v Ljubljani. — Na dvorazrednici v Rovtah je učno mesto stalno popolniti. Prošnje za to mesto so vlagati na c. kr. okr. šol. svet v Logatcu do 28. dec. 1901. — Na štirirazrednici v Loškem Potoku je razpisano mesto učitelja s postavnimi dohodki v stalno nameščenje. Prošnje do 20. decembra na c. kr. okr. šol. svet v Kočevju. — Na Štajerskem: Na štirirazredni ljudski šoli pri Sv. Lovrencu v Slov. goricah se ima do Velike noči 1902. leta stalno ali začasno namestiti

učiteljska služba z dohodki po III. krajnem razredu in s prosto, prav lepo izbo. — Prošnje, opremljene z obema spričevaloma oziroma le z zrelostnim spričevalom in z dokazom avstrijskega državljanstva, naj se vložijo do 21. decembra 1901 predpisanim potom pri krajnem šolskem svetu pri Sv. Lovrencu v Slov. gor. p. Juršince.

Pred c. kr. izpraševalno komisijo v Kopru so napravili izpit uč. vsposobljenosti sledeči gg. učitelji: Franc Bole, učitelj v Vatovljah, Ant. Ferlat, učitelj v Šmartnem, Drag. Bratina, učitelj v Šmarajah, Rihard Gorjup, učitelj na Srednjem, Rudolf Kumar, učitelj v Grgarji, Rajmund Gradnik, učitelj v Kozani, Janko Gerželj, učit. v Čardah, Josip Šinigoj, učitelj v Koprivi.

Drobtine.

Občni zbor „Slomškove Zveze“. Zanimanje za naš shod se vedno bolj širi. Iz raznih krajev nam dohajajo prijave in pritrjevalna pisma. Upati je, da bo vdeležba mnogoštevilna. Odbor ne bode mogel vsacega posameznika izmed naših članov in somišljenikov posebej povabiti. Zato zadostuj vabilo v listu, ki velja vsem „ki so dobre volje.“ Pričakujemo zlasti da bodo tudi izvenkranjski somišljeniki svetnega in duhovskega stanu dostojno zastopani. — Z Dunaja nam je došla vesela vest, da se znani prvobornik za krščansko organizacijo učiteljstva, meščanski učitelj g. Jožef Moser, vdeleži našega shoda. Na veselo svidenje pri občnem zboru!

Petdesetletnico učiteljevanja je praznoval dne 1. t. m. v Gorici ces. svetnik gosp. Franc Vodopivec. Pod njegovim nadzorništvom se je na Tolminskem vsta-

novilo 14 novih šol, razširilo se jih je v večrazrednice 7, a na novo zidalo 7 šolskih poslopij, na Goriškem istotako 49—41—31, na Krasu 7—3—2, da ne govorimo še o neštevilnih drugih zaslugah njegovih za naše narodno šolstvo. V priznanje tolikih zaslug mu je Nj. Veličanstvo cesar podelil naslov cesarskega svetnika. Še sedaj gosp. cesarski svetnik Vodopivec neumorno deluje kot strokovni učitelj in voditelj moške in ženske strokovne nadaljevalne šole goriškega „Šolskega doma“. Mnogim njegovim čestilcem se pridružujemo tudi mi, in kličemo ob tem jubileju: Še mnogo let!

Društvo avstrijskih vadničnih učiteljev se je osnovalo v Libercih. Pristopilo mu je 300 članov. V odboru društva je tudi gospa Supantschitsch v Ljubljani

Ravnatelj Lapajne. — pa „Slovenski učitelj“. Mi g. Lapajneti nismo pro-

sili dovoljenja za izdajanje lista, niti vprašali ga nismo za njegovo mnenje. Odtodi jeza in maščevanje. Lansko leto se je v „Tovarišu“ kregal zaradi imena listovega in svetoval, naj se kaznuje zaradi take zlorabe. Da bi pa naš list ne ostal brez imena, je svetoval velikodušno, kakor more le on, naj list prekrstimo v „Slovenski katehet“. Mi smo takrat hvaležno odklonili njegov velikodušni nasvet, ali njemu je vendar ostala fiksna ideja, da se bo naš list moral imenovati „Slovenski katehet“. Nismo zdravniki, da bi ga zdravili, ta ideja ga bo še nadalje mučila. In res je v zadnji „Slov. zadrugi“ — seveda v listnici — napisal to-le: „Klerikalni učitelji nasprotno sami podirajo, kar so drugi 30 let in več zidali. (Seveda podiramo pogubni liberalizem med učiteljstvom! Op. uredn.) Od šolskih zakonov so sprejeli v svoj program edino le § 1. (versko-nravna vzgoja) (Ali res?), mesto drugih paragrafov državne šolske postave osobito mesto zakona od 25. maja 1868 (razmerje med šolo in cerkvijo) bi pa radi vpeljali konkordat, ki je veljal pred tem zakonom. (Kje ste bili doslej s to grandiozno idejo, g. Lapajne?) Klerikalni slovenski učitelji delajo pač za staro pravno razmerje med šolo in cerkvijo...“ Koliko verjamete sami tem besedam, g. Lapajne, izpričuje dejstvo, da ste to priobčili v listnici. Ako pa res verjamete, dokažite svojemu obč. v listu. Razumete?

Dva tovariša. Dimnik in Jaklič sta učitelja, urednika, odbornika raznih društev, sta pa tudi konsumarja oba, prosimo oba! Torej par nobile fratrum! Sicer — je eden liberalec, drugi ni liberalec, marveč „klerikalec“. To je pa greh v liberalnih očeh in liberalec, urednik, konsumar, prepisovatelj in učitelj Dimnik je v 34. števil. „Tovariša“ pogrèl inteligentno psovko „konsumar“, pa jo zagnal Jakliču v obraz. Sedaj seveda je Jaklič

ubit. — — To je res žalostno: oba konsumarja, seveda samo s tem razločkom, da jeden zna ustanoviti zadrugo (papagaji izgovarjajo lažje „konsum“), drugi pa ne. Ali ni res tovariš-konsumar Dimnik?

Ljudska prosveta na Hrvatskem.

Ob slavnosti štiristoletnice hrvatskega književništva je imel dr. Velimir Deželić zanimivo predavanje, v katerem je podal zanimivo sliko o stanju ljudskega šolstva na Hrvatskem in podal nekaj nasvetov, kako bi se prosveta ljudstva dvignila na višjo stopinjo. „Število analfabetov, omenil je med drugim, je pri nas veliko. Že leta 1880. je znašalo število teh na Hrvatskem in v Slavoniji 70%, a v Dalmaciji 80%. Od takrat se je to število znatno zmanjšalo, vendar je naša domovina še vedno med onimi narodi, ki imajo največ analfabetov. Po statistiki od l. 1895. je bilo na Hrvatskem in Slavoniji 41% analfabetov. Če to primerjamo z drugimi narodi, moramo se zgroziti.

Istočasno so našli na Finskem 19% analfabetov, na Saksonske 0,2, v Porrenju 0,3, na Bavarskem in Švedskem 0,4, na Angleškem 9, v Prusiji 0,6, na Francoskem 9,6, na Avstrijskem 23,6%. Italija, Španija, Srbija, Rumunija in Bulgarija, v nekaterih delih tudi Rusija so v tem oziru na boljšem, kakor mi.

Za kulturne namene — to moramo hvaležno priznati — izda dežela i pri nas znatne svote. Število analfabetov se manjša, a šole se množé. Vendar se cilj ne dosega, otroci se komaj naučé brati in pisati, a mnogi zapustivši šolo pozabijo kmalu i to, kar so se naučili. Že l. 1895. je rekel g. predstojnik za uk in bogočastje, da je mnogo nad 100.000 otrok, ki ne obiskujejo nikake šole ter ostanejo brez vsake vzgoje in poduka.

Sedanji naš šolski zakon, ki je že obhajal petindvajsetletnico svojega obstanka, ni mogel pri vseh prisilnih napravah in

navzlic izvrstnim učiteljem doseči svojega cilja, onega cilja, ki si ga je sam postavil s svojim 23. paragrafom: da pripelje ves narod do prosvete in da ne bo med njim nikogar, ki bi ne znal brati ali pisati. Ta paragraf, ki zahteva šolo za vsak kraj, kjer biva 40 otrok dolžnih šolo obiskovati, je danes še vedno na papirju. Radi nedostatnih šolskih prostorov, radi oddaljenosti od šole se oproščuje veliko otrok od obiskovanja šole. A pozneje se ti nikdar več ne vpišejo v šolo. Ostanejo analfabeti. Omenjeni lepi paragraf se razbije ob gmotnem vprašanju, kakor so se razbili slični paragrafi pri drugih narodih, ki so mnogo bogateji od našega.

Drugi narodi so že davno izprevideli, da sama država, četudi je še tako vnetá za ljudsko prosveto, vendar ne more sama vsega storiti. Zato so napeli vse moči, da bi iznašli tem več načinov in sredstev, kako bi bolj in bolj razširili kulturo. Zato so jeli ustanavljati posebne zadruge za razširjanje prosvete, naučne tečaje za analfabete, narodne dome za daljno izobrazbo ter druge razne ustanove.

Ko je na to predavatelj opisal delovanje Angleške, Francoske, Nemške, Avstrije in Rusije v tem oziru, je predlagal sledeče: Za analfabete naj se odpró tečaji. Kjer ne bi bilo učitelja, našel bi se v vsakem selu dijak, uslužbeni vojak ali kdo drug, ki bi bodisi iz rodoljubja bodisi za primerno nagrado rad poučeval narod v pisanju in branju.

Prosveta in izobrazba je stvar vseh Hrvatov. Od najodličnejšega do najpriprostejšega je dolžan vsak, da napreduje. Vsi se moramo lotiti dela. Pri nas so skušali pri mnogih razpravah začeti javna predavanja vsaj za inteligenco. Tako je sedemdeset let vrsta vrlih rodoljubov predavalo o raznih predmetih.

Odlikovali so se dr. Dežman, dr. Marković, Pavić in dr. Ali ta predavanja so

kmalu nehala. Lansko leto so poskušali z Uranijo, ali zdi se, da tudi tu ni bilo dosti sreče. Na analfabete so mislili posamni učitelji. ter skušali zbrati jih o prostem času okoli sebe. Hvalili so se z dobrimi uspehi. Ali vse to je bilo počasno in brez posebnega uspeha. To stvar je treba vstrajno in čvrsto organizovati. Mislimo, da je na prvem mestu poklican zbor hrvatskih književnikov, da sodi o načinu organizacije. Želeti bi bilo, da se vzbudi med vsem narodom gibanje, da se tudi v najzadnjem mestu izbero poverjeniki, da se pozove vsa inteligenca na delo za prosveto naroda. Žel bi, da bi bilo manj besed, a več dela! *Kršč.šk.*

Telesna vzgoja v šoli. Društvo srednješolskih profesorjev v Galiciji je sklenilo gledé na telesno vzgojo sledeče resolucije. 1. Vladi je predložiti program nauka o telovadbi, ki bodi izdelan od fiziologa in pedagoškiškega strokovnjaka. 2. Telovadba naj se vrši pod zdravniškim nadzorstvom. Zaradi tega bodi pri vsaki šoli nastavljen zdravnik, ki ima paziti na higijeno šolske zgradbe in skrbeti za fizično vzgojo. 3. Pouk v telovadbi naj se poveri gimnazijskim učiteljem, ki poučujejo tudi druge predmete. 4. Za telesno vzgojo naj se ustanovi posebna stolica na vseučilišču. 5. Pri deželnih šolskih oblastih naj bodo nastavljeni tudi zdravnik-nadzorniki.

Število gospodarskih šol v Avstriji. V Avstriji imamo novejši čas dve višji gospodarski šoli, 12 srednjih gospodarskih šol, 5 srednjih gozdarskih šol, dve srednji šoli za sadjarstvo in vinorejstvo, 1 višjo šolo za pivovarstvo, 40 nižjih gospodarskih šol, 9 nižjih gozdarskih šol, 13 šol za akonomijo in mlekarkstvo, 21 šol za vinogradništvo, sadjarstvo in hmeljarstvo. Na teh šolah poučuje 553 rednih in 781 pomožnih učiteljev. Preteklo leto je bilo v teh šolah vpisanih 6176 učencev.

Uabilo na naročbo.

S to številko završujemo drugi letnik „Slov. Učitelja“. Ob taki priliki imajo uredniki navado hvaliti zasluge in vrline svojega lista, dokažovati njega potrebo, in obetati, kaj lepega in zanimivega hočejo v novem letniku podajati svojim naročnikom.

Takemu hvalisanju se radi izognemo in vsiljive reklame ne potrebujemo.

O potrebi **krščanskega šolskega lista** razumnih in vernih Slovencev menda ni treba poučevati. Veliki boj, ki se bije dandanes med krščanstvom in brezverstvom po vsem svetu, se konkretno pojavlja zlasti v boju za šolo. Na tem polju je boj najstrastnejši, najljutejši, ker tistemu, ki ima mladino v svoji oblasti, je bodočnost zagotovljena. Že ta resnica dovolj osvetljuje veliki pomen **šolskega vprašanja in krščanskega gibanja med učiteljstvom**. „Slovenski Učitelj“ bode, kakor doslej, tako tudi v prihodnje v šolskem vprašanju zagovarjal načela katol. cerkve in pospeševal **krščansko organizacijo učiteljstva**.

Zadovoljni moramo tu poudarjati, da naše prizadevanje v tem oziru ni bilo brezuspešno, in da misel krščanske organizacije med slovenskim učiteljstvom pridobiva vedno več tal.

Upamo, da nas bodo vsi naši somišljeniki, vpoštevajoč pomen krščanskega šolskega lista, tudi v novem letu duševno in gmotno podpirali.

Prospeh in razvoj lista je odvisen od števila njegovih naročnikov. In kakor radostno javljamo, da se je število naših naročnikov v preteklem letu pomnožilo, tako pričakujemo, da si bode „Slov. Učitelj“ v novem letu pridobil še več prijateljev in podpirateljev.

Da bode list mnogovrstnejši, prosimo vse naše somišljenike, da nas podpirajo s članki, ki se tičejo šolstva in učiteljstva, z dopisi in krajšimi poročili.

Oblika in cena (5 K) listu ostane ista kakor doslej.

Z Bogom na delo krščansko!

Uredništvo „Slov. Učitelja“.

„Slovenski učitelj“ izhaja dvakrat na mesec (1. in 15.).

Cena mu je na leto 5 K, na pol leta 2 K 50 h.

Urejuje in izdaje: Fran Jaklič, učitelj. — Oblastim odgovoren: Ivan Rakovec.

Rokopisi, naročnina in reklamacije naj se pošiljajo: Uredništvu „Slovenskega učitelja“ v Ljubljani.

Tiska Katoliška Tiskarna.

